

PRÒLEG

És dimecres o dijous. Ho sé perquè encara conservo nítid el record recent d'unes veus familiars i la sensació com de tornar d'una festa; i dimecres i dijous, al segon pis del Centre de Lectura, a l'espai on es reuneixen els tallers d'escriptura, toca festa. Arribo a casa a una hora imprecisa, posem que entre les nou i les deu de la nit. Com que no la puc determinar exactament, diré que em trobo provisionalment en l'eternitat. No voldria convertir aquestes paraules liminars en un problema sobre el temps, però és cert que el temps ha repartit bé les cartes i que ha jugat amb aquest avantatge en les pàgines que componen aquest llibre.

Ja fa més de quatre anys, el Centre de Lectura de Reus es va proposar instituir un taller d'escriptura. El projecte naixia com una simple prova, gairebé un sondeig d'opinió, sense expectatives clares ni de fracàs ni d'èxit. Què podia resultar d'un grup tan heterogeni de persones —advocats, dissenyadors gràfics, professionals de l'ensenyament, gestors, infermers, bibliotecaris, jubilats alguns i d'altres gairebé recentment iniciats en el món laboral, alguns amb néts, d'altres encara sense fills—, guiat (la hipèrbole fa que em posi vermell) per un apassionat de la literatura hispanoamericana? És per això que tot començava *sin esperanza, con convencimiento*, perquè aquest era precisament l'avantatge, una varietat que implicava l'absència de regles i de prejudicis i cap exigència ni d'ensinistrament —aquest odiós substantiu vinculat amb massa freqüència a la pràctica docent— ni de continuïtat. La regularitat en l'assistència a les sessions mai va ser un requisit. Tampoc l'adequació a les propostes de treball amb què acabava cada sessió. Perquè això van ser sempre, simplement propostes. Per aquest motiu, les crítiques o els elogis mai van dependre d'una altra premissa que no fos l'assoliment o

el fracàs del propi objecte literari, no de l'acompliment d'un determinat programa.

Al marge d'aquestes condicions, però, els cursos s'han desenvolupat amb un absolut rigor acadèmic. Han estat tractats de manera sistemàtica aspectes fonamentals de la narratologia com els tipus i les funcions del narrador o les formes de reproducció de les veus i els pensaments dels personatges, amb una perspectiva diacrònica i sincrònica; s'han analitzat les condicions formals de la lírica en vers, des dels secrets de la poesia clàssica —el terme *braquistiqui*, per exemple, ha arribat a fer-se quotidià— fins a les possibilitats del vers lliure, així com el ritme de la prosa. No ha faltat tampoc un recorregut pels gèneres i subgèneres literaris i els fenòmens d'hibridació que la postcontemporaneïtat ha propiciat. Els tòpics literaris, la ironia, la paròdia i la intertextualitat com a principis generadors de la literatura del nostre temps, els errors comuns i, fins i tot, l'anomenada subliteratura com a fonts d'inspiració —els defectes són moltes vegades més didàctics que els encerts— han ocupat igualment bona part d'aquestes trobades vespertines.

Borges, Poe, Cortázar, Franz Kafka, Augusto Monterroso, Sławomir Mrozek, William Faulkner, Cervantes, Mercè Rodoreda, Vargas Llosa, Pere Calders, García Márquez i molts altres han conduït aquestes sessions, exercint la tasca que els correspon, la de mestres. A aquesta llista s'han anat incorporant les lectures personals de cada un dels membres dels tallers, de manera que al cap dels anys s'ha pogut construir un coneixement comú, un conjunt de referències compartides que, sense anul·lar les plurals individualitats, han propiciat un espai de trobada el centre del qual, la literatura, es troba a tot arreu i la seva circumferència enlloc, perquè mai es va confinar dins dels límits de cap doctrina ni sensibilitat.

Em nego a parlar de la inspiració perquè la religió romàntica ja té els seus propis i reconeguts profetes, però pel que fa a la forma de treball, cadascun té els seus hàbits i, no sé si per satisfer la fortuïta curiositat del lector o a causa de la pura sorpresa davant els fets consumats o sobretot perquè té moltíssim a veure amb la mateixa naturalesa d'aquests tallers literaris, no em resisteixo a passar-la per alt. El sistema no ha variat durant tot aquest temps: el final de la classe està sempre destinat a una breu exposició de conceptes teòrics, a partir d'un dossier prèviament subministrat, acompanyats d'exemples, i la proposta per a la següent sessió d'una sèrie d'exercicis a partir d'aquestes mostres,

però no com una imitació sinó com un assaig de variació o inversió del model. La part inicial de la classe, que ha anat fent-se més extensa amb el temps, correspon a la lectura dels textos dels participants, exposats al judici de la resta i no només del professor, de manera que la crítica no estigui mai subjecta a una visió unipersonal. D'altra banda, aquest mètode va permetre que des del principi l'exhibició de la privacitat, la revelació d'aquests papers personals que com a màxim havien llegit només aquells més íntims, es convertís en un acte natural —al cap i a la fi, no consisteix en això la literatura, en un acte de comunicació el més extens possible?— i s'obtingués així la doble satisfacció de desmitificar el mateix acte creador i d'advertir que ens trobàvem, en aquestes hores compartides, entre iguals.

Els meus «companys» de taller —si mai, en el borrós passat incompreensible, em vaig referir a ells com a «alumnes», avui aquesta distinció ja no té sentit— m'han sentit rebutjar innombrables vegades l'habitual confusió, i no per reiterada menys falsa, entre narrador, sobretot en primera persona, i autor empíric. És una contrarietat gairebé consubstancial a la lírica de la qual no està exempta, però, la narrativa. Afortunats com pocs són els autors de novel·la històrica, als quals és improbable que se'ls preguntí: «de veritat li va passar a vostè això?» o «es va sentir vostè molt desgraciat quan les tropes d'Almanson van saquejar Barcelona?». Tanmateix, tot escriptor diu alguna cosa de si mateix en les seves obres, o ho oculta, cosa que resulta de vegades encara més significativa. Així, en les lectures dels exercicis de cada sessió quedaven al descobert defectes i virtuts, destreses i provisionals incapacitats, valuoses minatures i indicis de presumibles grandeses futures. La inseguretats o els escrúpols donaven pas a l'atreuiment, la confiança entre els membres dels grups es reforçava i portava, no cal ocultar-ho, a l'amistat. Tot això subministrava, a més, nous materials literaris. Durant aquests anys han proliferat, per exemple, les paròdies entre uns i altres, les referències intertextuals, les suplantacions, l'escriptura hipertextual o col·laborativa, o les contribucions ocasionals de diversos heterònims la identitat dels quals encara avui no ha estat desemmascarada completament.

Un digne exemple d'aquest últim conjunt d'escrits és el que figura a continuació, *In memoriam*, una peça que serveix d'homenatge al nostre estimat Josep Llubra, amb qui vam compartir les tardes, els llibres, l'amistat, perquè ens està permès recordar coses que van ser i que són i seran certes.

M'agrada pensar en aquests instants privats detinguts per sempre, en aquesta forma personal de l'eternitat. I encara que ja he dit que no volia convertir aquestes paraules liminars en un problema sobre el temps, que no és això el que persegueix, en el fons, la literatura, aturar el temps?

Ramón Sanz